

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-330-70>

УДК 330

ГРИНЬКО Тетяна

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

<https://orcid.org/0000-0002-7882-4523>

БАЗИК Олександр

Corezoid. Inc

<https://orcid.org/0009-0007-4279-1460>

ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА: СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ

У статті висвітлено актуальні питання щодо потенціалу малого та середнього підприємництва (МСП), що є важливим фактором економічного розвитку будь-якої країни. Інноваційний потенціал підприємства – це здатність організації генерувати нові ідеї та впроваджувати їх у своїй діяльності. Це складний показник, що включає різні аспекти, які впливають на здатність компанії бути інноваційною. У дослідженні наведено ключові аспекти, що визначають інноваційний потенціал МСП, а саме: економічне зростання – МСП сприяють створенню нових робочих місць та забезпечують гнучкість економіки, оскільки швидко реагують на зміни ринку; інновації – малі та середні підприємства часто є джерелом нових ідей та технологій, оскільки мають менші бюрократичні бар'єри та більш гнучкі структури; конкуренція – МСП сприяють підвищенню рівня конкуренції на ринку, що стимулює великі компанії до підвищення ефективності та покращення якості продукції та послуг; соціальний аспект – малі та середні підприємства часто є основою для розвитку місцевих громад, надаючи робочі місця та підтримуючи місцеву економіку; глобалізація – МСП можуть успішно виходити на міжнародні ринки, сприяючи експортному потенціалу країни. Основні виклики для МСП включають доступ до фінансування, регуляторні бар'єри, нестачу кваліфікованих кадрів та необхідність адаптації до технологічних змін. Підтримка з боку держави, бізнес-інкубаторів та інших організацій може значно покращити умови для розвитку МСП. Проведено аналіз малих та середніх підприємств та надано відповідні кроки створення ефективного інноваційного потенціалу МСП. Наведено ключові елементи інноваційного потенціалу, а саме: ресурсна база, організаційна структура та культура, дослідження та розробки (R&D), інформаційне забезпечення, патентна та ліцензійна діяльність, маркетинг інновацій, менеджмент інновацій. Інноваційний потенціал є ключовим фактором для забезпечення довгострокової конкурентоспроможності та успіху підприємства на ринку. Він дозволяє компанії не лише реагувати на зміни в зовнішньому середовищі, але й активно формувати нові ринкові можливості. Ключові слова: інновації, конкурентоспроможність, малі та середні підприємства, потенціал, ресурси.

GRYNKO Tatyana

Oles Honchar Dnipro National University

BAZYK Oleksandr

Corezoid. Inc

INNOVATIVE POTENTIAL OF SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES: ESSENCE AND CHARACTERISTICS

The article highlights current issues regarding the potential of small and medium-sized enterprises (SMEs), which is an important factor in the economic development of any country. The innovative potential of the enterprise is the ability of the organization to generate new ideas and implement them in its activities. This is a complex indicator that includes various aspects that affect a company's ability to be innovative. The study provides key aspects that determine the innovative potential of SMEs, namely: economic growth - SMEs contribute to the creation of new jobs and ensure the flexibility of the economy, as they quickly respond to market changes; innovation - small and medium-sized enterprises are often the source of new ideas and technologies, as they have lower bureaucratic barriers and more flexible structures; competition - SMEs contribute to increasing the level of competition in the market, which stimulates large companies to increase efficiency and improve the quality of products and services; social aspect - small and medium-sized enterprises are often the basis for the development of local communities, providing jobs and supporting the local economy; globalization - SMEs can successfully enter international markets, contributing to the country's export potential. Key challenges for SMEs include access to finance, regulatory barriers, shortages of skilled workers and the need to adapt to technological change. Support from the state, business incubators and other organizations can significantly improve the conditions for the development of small and medium-sized enterprises. An up-to-date analysis of small and medium-sized enterprises was carried out and the corresponding steps for creating an effective innovation potential of small and medium-sized enterprises were provided. The key elements of innovation potential are presented, namely: resource base, organizational structure and culture, research and development (R&D), information support, patent and licensing activities, innovation marketing, innovation management. Innovative potential is a key factor for ensuring long-term competitiveness and success of the enterprise on the market. It allows the company not only to respond to changes in the external environment, but also to actively form new market opportunities.

Keywords: innovation, competitiveness, small and medium enterprises, potential, resources.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Розвиток інноваційного потенціалу МСП стикається з численними викликами та проблемами. Ось основні з них:

1. Фінансові обмеження – високі витрати на дослідження і розробки, а також обмежений доступ до капіталу можуть перешкоджати інноваційній діяльності.

Високий ризик – інноваційні проекти часто мають високий рівень невизначеності та ризику, що ускладнює отримання фінансування.

2. Брак кваліфікованих кадрів – відсутність фахівців з необхідними знаннями та навичками для розробки і впровадження інновацій.

Плинність кадрів – високий рівень плинності персоналу може впливати на стабільність інноваційних проектів.

3. Організаційні бар'єри – консервативна корпоративна культура і опір змінам з боку працівників можуть гальмувати інновації.

Недосконале управління – відсутність ефективних систем управління інноваціями та неузгодженість між підрозділами.

4. Регуляторні обмеження – бюрократичні перешкоди та складні процедури можуть затримувати впровадження інновацій.

Нестабільне законодавство – часті зміни в законодавстві можуть створювати невизначеність для підприємств.

5. Інформаційні та комунікаційні проблеми – недостатній доступ до сучасних знань, технологій та ринкових даних.

Слабка комунікація – недостатня комунікація між відділами всередині компанії та з зовнішніми партнерами.

6. Технологічні обмеження – недостатня інфраструктура та відсутність доступу до передових технологій.

Застаріле обладнання – використання старих технологій та обладнання, що не відповідає сучасним вимогам.

7. Культурні та соціальні бар'єри. Сьогодні дуже багато підприємств показують консерватизм – традиційний підхід до бізнесу, що не сприяє інноваціям та відсутня підтримка, а саме – низький рівень відповідної підтримки інновацій з боку суспільства та споживачів.

8. Відсутність співпраці. Відсутність партнерств з іншими компаніями, науково-дослідними установами та інноваційними центрами та відокремленість (ізолюваність від глобальних інноваційних екосистем).

Для подолання цих проблем необхідні цілеспрямовані заходи, зокрема інвестиції в освіту і підвищення кваліфікації, створення стимулів для інноваційної діяльності, покращення доступу до фінансування, спрощення регуляторних процедур та розвиток інфраструктури. Тільки так можна забезпечити ефективний розвиток інноваційного потенціалу підприємства.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Питання інноваційного потенціалу МСП розглядали як вітчизняні так і закордонні вчені, а саме: В. Вакалюк [1], Н. Верхоглядова [2], Л. Гасвська [3], В. Гурочкіна [4], І. Єпіфанова [5], А. Крисак [6], Є. Лазарева [7], Н. Левченко [8], Т. Мойса [9], О. Тимченко [10] та інші.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

В сучасних умовах розвитку господарської діяльності можна навести приклади конкретних проблем інноваційного потенціалу МСП (див. табл. 1).

Таблиця 1

Приклади проблем інноваційного потенціалу МСП

Штучний інтелект (ШІ)	Етичні дилеми. Використання ШІ піднімає питання етики, такі як упередженість алгоритмів, прийняття рішень на основі даних і відповідальність за помилки. Заміна робочих місць. ШІ може автоматизувати багато процесів, що призводить до скорочення робочих місць у певних галузях.
Блокчейн	Регуляторна невизначеність. Багато країн ще не мають чітких правил щодо використання блокчейну та криптовалют, що створює правову невизначеність для бізнесу. Масштабованість. Технологія блокчейн має проблеми з масштабованістю та швидкістю транзакцій, що може обмежувати її використання у великих системах.
Інтернет речей (IoT)	Безпека даних. Підключення великої кількості пристроїв до інтернету підвищує ризики кіберзлочинності та захисту приватних даних. Інтероперабельність. Забезпечення взаємодії різних пристроїв та платформ є технічно складним завданням.

*Примітка: складено автором на основі [4; 6; 8]

Подолання цих проблем вимагає комплексного підходу, включаючи фінансову підтримку, підвищення кваліфікації працівників, адаптацію регуляторних рамок і зміну організаційної культури, спрямованої на підтримку інновацій.

Інноваційний потенціал підприємства відображає його здатність створювати та впроваджувати нові ідеї, технології та процеси. Це критичний фактор успіху в сучасній конкурентній економіці. Ось основні аспекти інноваційного потенціалу:

Наявність ресурсів. Фінансові ресурси – достатнє фінансування для досліджень і розробок (R&D). Людські ресурси – наявність кваліфікованого персоналу з відповідними знаннями та навичками. Технологічні ресурси – сучасне обладнання та програмне забезпечення [1].

Інституційна підтримка – важливий елемент розвитку інноваційного потенціалу. Підтримка держави – державні програми підтримки інновацій, гранти та субсидії. Науково-дослідні інститути, а саме співпраця з університетами та дослідницькими установами. Бізнес-інкубатори та акселератори необхідні платформи для розвитку стартапів та інноваційних проєктів [3].

Корпоративна культура. Сприяння інноваціям – підтримка творчого мислення та ініціативності працівників. Ризик-менеджмент – готовність до експериментів та прийняття ризиків [2].

Маркетингові та клієнтоорієнтовані підходи. Дослідження ринку – виявлення нових потреб та тенденцій на ринку. Зворотний зв'язок з клієнтами – врахування думок та потреб клієнтів у процесі розробки нових продуктів [10].

Технологічна платформа. Інформаційні технології – використання ІТ для оптимізації процесів та покращення продуктів. Цифровізація – впровадження цифрових рішень для автоматизації та аналітики [9].

Міжнародна кооперація. Глобальні партнерства – співпраця з міжнародними компаніями та організаціями. Експорт інновацій – вихід на нові ринки зі своїми інноваційними продуктами та послугами [7].

Високий інноваційний потенціал дозволяє підприємствам залишатися конкурентоспроможними, адаптуватися до змін зовнішнього середовища та досягати сталого зростання.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Інноваційний потенціал підприємства є критичним для його довгострокового успіху та конкурентоспроможності. Ось кілька причин, чому цей потенціал є настільки важливим та яким чином його потрібно підтримувати:

1. Конкурентоспроможність. Відмінність на ринку – інновації дозволяють підприємству виділитися серед конкурентів, пропонуючи унікальні продукти та послуги. Швидка адаптація – здатність швидко реагувати на зміни ринку та впроваджувати нові технології.

2. Ефективність. Оптимізація процесів – інновації можуть підвищити ефективність виробничих процесів, зменшуючи витрати та підвищуючи продуктивність. Автоматизація – впровадження нових технологій для автоматизації рутинних задач, що дозволяє скоротити час і зусилля.

3. Залучення та утримання клієнтів. Задоволення потреб клієнтів – інновації допомагають краще розуміти та задовольняти потреби клієнтів, що підвищує їх лояльність.

Покращення якості – впровадження нових технологій та процесів для підвищення якості продуктів та послуг.

4. Фінансове зростання. Нові джерела доходів – інновації відкривають нові ринки та можливості для зростання доходів. Підвищення прибутковості – оптимізація процесів та впровадження нових продуктів можуть збільшити маржинальність.

5. Талант та розвиток персоналу. Залучення талановитих кадрів – компанії з високим інноваційним потенціалом приваблюють креативних та висококваліфікованих працівників. Розвиток внутрішнього потенціалу – створення можливостей для навчання та професійного розвитку співробітників.

6. Стійкість та довготривалий успіх. Підготовка до майбутнього – інновації допомагають підприємству бути готовим до майбутніх викликів та змін. Стійкий розвиток – використання інновацій для вирішення екологічних та соціальних проблем, що забезпечує стійкий розвиток.

Таким чином, інноваційний потенціал є ключовим фактором, який дозволяє підприємству не лише виживати в умовах жорсткої конкуренції, але й процвітати, забезпечуючи стабільний розвиток.

Література

1. Вакалюк В.А. Інноваційний потенціал сучасного підприємства: структура та оцінка. *Приазовський економічний вісник*. Вип. 4(15). 2019. С. 72–78. URL: http://rev.kpu.zp.ua/journals/2019/4_15_uk/13.pdf
2. Верхоглядова Н.І., Каширнікова І.О. Методичний підхід до визначення інноваційного потенціалу підприємства. *Ефективна економіка*. № 11. 2013. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2458>
3. Гаєвська Л.М. Інноваційний потенціал підприємства та його оцінка. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Вип. 15. 2017. С. 192–196. URL: <http://global-national.in.ua/archive/15-2017/38.pdf>
4. Гурочкіна В.В. Інноваційний потенціал підприємства: сутність та система захисту. *Економіка: реалії часу*. №5(21). 2015. URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2015/No5/51.pdf>

5. Єпіфанова І.Ю., Гладка Д.О. Інноваційний потенціал підприємства: сутність, складові та фактори впливу. *Економіка та суспільство*. Вип.14. 2018. С. 354–360. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/14_ukr/48.pdf
6. Крисак А.О. Формування інноваційного потенціалу малого підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. № 12. 2009. С.24–26. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/12_2009/9.pdf
7. Лазарева С.В., Бутенко А.І. Оцінка інноваційного потенціалу малого підприємництва регіонів українського Причорномор'я. *ЕКОНОМІКА: реалії часу*. №3-4 (4–5). 2012. URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2012/No3-4/191-196.pdf>
8. Левченко Н. М. Фінансовий потенціал підприємства: сутність та підходи до діагностики. *Інвестиції: практика та досвід*. № 2. 2012. С.114–117. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/2_2012/32.pdf
9. Мойса Т.В. Особливості формування інноваційного потенціалу підприємства в сучасних умовах розвитку. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. №7. 2023. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-7-04-05/2023-7-04-05>
10. Тимченко О.І. Механізм розвитку інноваційного потенціалу малих підприємств. 2013. URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e8e69b28-4ccf-4beb-af8d-ae6d8e55da81/content>

References

1. Vakaliuk V.A. (2019). Innovatsiyni potentsial suchasnoho pidpriyemstva: struktura ta otsinka. Pryazovsky Economic Herald. Issue 4(15), pp. 72-78. URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2019/4_15_uk/13.pdf
2. Verkhohliadova N.I., Kashyrynikova I.O. (2013). Metodychni pidkhid do vyznachennia innovatsiynoho potentsialu pidpriyemstva. *Effective Economy*. No. 11, 2013. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2458>
3. Haievska L.M. Innovatsiyni potentsial pidpriyemstva ta yoho otsinka. *Ekonomika ta upravlinnia pidpriyemstvamy*. (2017). Global and national economic problems. Issue 15. Pp. 192-196. URL: <http://global-national.in.ua/archive/15-2017/38.pdf>
4. Hurochkina V.V. (2015). Innovatsiyni potentsial pidpriyemstva: sutnist ta systema zakhystu. (2015). *Economics: realities of time*. #5(21), URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2015/No5/51.pdf>
5. Yepifanova I.Iu., Hladka D.O. Innovatsiyni potentsial pidpriyemstva: sutnist, skladovi ta faktory vplyvu. (2018). *Economics and society*. Issue 14. Pp. 354-360. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/14_ukr/48.pdf
6. Krysak A.O. Formuvannia innovatsiynoho potentsialu maloho pidpriyemstva. (2009). *Investments: practice and experience*. No. 12/2009. Pp.24-26. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/12_2009/9.pdf
7. Lazarieva Ye.V., Butenko A.I. (2012). Otsinka innovatsiynoho potentsialu maloho pidpriyemnytstva rehioniv ukrainskoho Prychornomoria. *ECONOMICS: realities of time*. #3-4(4-5). URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2012/No3-4/191-196.pdf>
8. Levchenko N.M. (2012). Finansovi potentsial pidpriyemstva: sutnist ta pidkhody do diahnostryky. *Investments: practice and experience*. No. 2/2012. Pp.114-117. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/2_2012/32.pdf
9. Moisa T.V. (2023). Osoblyvosti formuvannia innovatsiynoho potentsialu pidpriyemstva v suchasnykh umovakh rozvytku. *Problems of modern transformations. Series: Economics and Management*. No. 7. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-7-04-05/2023-7-04-05>
10. Tymchenko O.I. (2013). Mekhanizm rozvytku innovatsiynoho potentsialu malych pidpriyemstv. URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e8e69b28-4ccf-4beb-af8d-ae6d8e55da81/content>